

ŠMARJETA

Šmarjeta je gručasto naselje s približno tristotimi prebivalci. Leži med Mokronogom in Novim mestom. Pokrajina okrog Šmarjete je valovita, prijetne brežine pa so posejane z vinogradi, gozdovi, travniki, polji in sadovnjaki.

Vas ima šolo, trgovino, gasilski dom, zdravstveni dom, dom krajanov, župnijski urad in dom za starejše. Pomembno vlogo ima tovarna Plastoform, kjer je zaposlenih veliko domačinov. Večina prebivalcev hodi v službo, ukvarjajo pa se tudi s kmetijstvom.

V Šmarjeti in okolici so izkopali predmete iz halštatske in latenske dobe. Številne gomile potrjujejo, da so že v davnih časih tu prebivali ljudje, ki so bili izvrstni obrtniki. Šmarjeta je bila že v 14. stoletju samostojna župnija. Prvi znani podatki o rojstvih, porokah in smrtih segajo že v leto 1725. Že takrat je kraj omenjen kot zdrav, ljudje pa kot delavni in krepki Dolenjci, mirnega značaja, dobrega srca in srednje postave. Ukvarjali so se s poljedelstvom, živinorejo in vinogradništvom. Posebno ponosni so bili ljudje na mlinarstvo, trgovino, krojaštvo in ostalo rokodelstvo. Blizu Šmarjete je potekala Rimska cesta iz Ljubljane do izliva Krke v Savo. V fevdalni dobi je bil kraj v freisinški posesti. V tem času so zgradili cerkev in jo posvetili sveti Marjeti. Cerkev stoji sredi trga in ima v stranskem oltarju sliko KRIŽANJE.

Zgodovino kraja je temeljito obdelal Janez Volčič, pisec nabožnih pesmi in šmarješki župnik. Leta 1887, tik pred smrtjo, je končeval rokopis knjige Zgodovina šmarješke fare. Z njegovo smrtjo je Šmarjeta izgubila modrega svetovalca, škofija gorečega duhovnika in Slovenija neumornega pisatelja.

Nasproti cerkve stoji rojstna hiša Jožeta Karlovška, priznanega slovenskega gradbenika in raziskovalca ljudskega stavbarstva, ornamentike in mitologije. Na mestu velike delno zidane nadstropne kmečke domačije, je oče Jožeta Karlovška, Janez Karlovšek, zgradil današnjo veliko sodobno hišo v baročnem stilu, v kateri sta bili gostilna in trgovina ter prenočišča za goste. Tudi danes je svoje mesto v hiši našla gostilna Žura.

Rojstna hiša Jožeta Karlovška



V Šmarjeti sta se rodila tudi Janez Mole, rekorder na 1500m in Frano Poljanec, leksikograf, pisec šolskih knjig, literarni zgodovinar, pedagog, javni kulturni delavec in redni profesor Pedagoške akademije v Zagrebu.

